شناسنامه گزارش

مرکز مطالعات اقتصادی اتاق بازرگانی زنجان

عنوان:

بررسی صادرات گوجه فرنگی ایران و استان زنجان در سال ۱۴۰۳

تهیه شده در : مرکز پژوهش اتاق بازرگانی زنجان

تهیه کننده:کارشناس کشاورزی

تاریخ تهیه: پاییز۱۴۰۴

واژهای کلیدی:گوجه فرنگی ،کشاورزی،استان زنجان، ،ایران ،صادرات،تولید،اتاق زنجان ،تجارت،صادرات،واردات

چکیده:

بازار جهانی گوجه فرنگی، به عنوان یکی از مهم‌ترین محصولات کشاورزی در جهان، نقش حیاتی در تأمین غذای جمعیت رو به رشد و اقتصاد کشاورزی ایفا می‌کند. این بازار پویا و پیچیده، تحت تأثیر عوامل متعددی از جمله تغییرات اقلیمی، نوآوری‌های تکنولوژیکی، الگوهای مصرف و تحولات اقتصادی قرار دارد. گوجه فرنگی که به صورت تازه، فرآوری شده و در صنایع غذایی متنوع مورد استفاده قرار می‌گیرد، جایگاه ویژه‌ای در رژیم غذایی بسیاری از جوامع دارد و تقاضای جهانی برای آن پیوسته در حال افزایش است.

در سال‌های اخیر، بازار جهانی گوجه فرنگی شاهد تحولات چشمگیری بوده است. از یک سو، افزایش آگاهی مصرف‌کنندگان نسبت به فواید تغذیه‌ای این محصول و تقاضا برای محصولات ارگانیک و پایدار، بر الگوهای تولید و مصرف تأثیر گذاشته است. از سوی دیگر، چالش‌های ناشی از تغییرات آب و هوایی، بیماری‌های گیاهی و نوسانات قیمت، تولیدکنندگان و صادرکنندگان را با مشکلات جدیدی روبرو کرده است. این عوامل باعث شده تا رقابت در این بازار فشرده‌تر شود و نوآوری و بهره‌وری به اولویت‌های اصلی تبدیل شوند.

تنوع بالای محصولات گوجه فرنگی، از جمله گوجه فرنگی گیلاسی، گوجه فرنگی گوشتی، گوجه فرنگی گلخانه‌ای و گوجه فرنگی فرآوری شده، این بازار را به یکی از متنوع‌ترین بازارهای کشاورزی تبدیل کرده است. تجارت بین‌المللی گوجه فرنگی، به دلیل تقاضای بالا و تفاوت در فصول تولید در مناطق مختلف جهان، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. کشورهای صادرکننده عمده، با تکیه بر روش‌های پیشرفته کشاورزی و شبکه‌های توزیع کارآمد، سهم قابل توجهی از این بازار را به خود اختصاص داده‌اند.

به طور کلی، بازار جهانی گوجه فرنگی در حال تحول و تکامل است و پیش‌بینی می‌شود که در سال‌های آینده نیز همچنان به رشد خود ادامه دهد. این رشد، فرصت‌ها و چالش‌های متعددی را برای فعالان این صنعت ایجاد خواهد کرد و نیازمند برنامه‌ریزی دقیق، استفاده از فناوری‌های نوین و توجه به پایداری در تولید و عرضه این محصول است. مطالعه دقیق این بازار و شناخت عوامل مؤثر بر آن، برای همه فعالان این حوزه، از کشاورزان و تولیدکنندگان گرفته تا بازرگانان و سیاست‌گذاران، ضروری به نظر می‌رسد.

«بسم الله الرحمن الرحیم»

طرح:

بررسی صادرات گوجه فرنگی ایران و استان زنجان در سال ۱۴۰۳

تهیه و تدوین:

مرکز پژوهش

اتاق بازرگانی،صنایع ،معادن و کشاورزی زنجان

کارشناس کشاورزی

پاییز ۱۴۰۴

فهرست

مقدمه: ۵
خلاصه ٦
تولید گوجه فرنگی در ایران ۷
مشکلات تولید گوجه فرنگی در ایران ۱۱
تجارت جهانی گوجه فرنگی : ۱۳
کد تعرفه : ۱۳
روندهای جهانی صادرات گوجه‌فرنگی (بر اساس داده‌های بین‌المللی) ۱٤
واردات جهانی گوجه فرنگی در سال ۲۰۲٤: ۱۵
واردات گوجه فرنگی ایران ۱٦
مبادی وارداتی بذر گوجه‌فرنگی ایران در سال ۱۴۰۳ ..... ۱٦
گمرکات اصلی ورودی بذر گوجه‌فرنگی ۱۷
صادرات گوجه فرنگی ایران در بازارهای جهانی ۱۸
صادرات گوجه فرنگی استان زنجان ۲۲
چالش‌های صادراتی گوجه فرنگی ایران ۲۲
فرصت های صادراتی گوجه فرنگی ایران ۲٤
پیشنهادات ۲۵
منابع: ۲۷

مقدمه:

گوجه فرنگی به عنوان یکی از محصولات کشاورزی راهبردی، نقشی کلیدی در تأمین امنیت غذایی و تراز تجاری بسیاری از کشورها ایفا می‌کند. جمهوری اسلامی ایران، به دلیل برخورداری از مزیت‌های اقلیمی و خاک حاصلخیز در مناطق مختلف، جایگاه برجسته‌ای در میان تولیدکنندگان عمده این محصول در سطح منطقه و جهان دارد. صادرات گوجه فرنگی، به ویژه در سال‌های اخیر، به عنوان یکی از اقلام اصلی صادرات غیرنفتی، پتانسیل چشمگیری در ارزآوری و تقویت اقتصاد کشاورزی ملی نشان داده است. در این میان، استان زنجان با تکیه بر ظرفیت‌های زراعی و سهم قابل توجه خود در تولید سالانه، یکی از بازیگران مهم در چرخه عرضه و صادرات این محصول به بازارهای هدف محسوب می‌شود.

سال ۱۴۰۳ هجری شمسی، با توجه به متغیرهای کلان اقتصادی، تغییرات آب و هوایی و تحولات سیاست‌های تجاری بین‌المللی، دوره‌ای تعیین‌کننده برای بخش کشاورزی و به خصوص تجارت گوجه فرنگی ایران بوده است. انجام یک بررسی جامع و تحلیلی بر عملکرد صادراتی گوجه فرنگی کشور و تمرکز ویژه بر استان زنجان در این سال، ضروری است. این تحلیل نه تنها به ارائه آمار و ارقام بسنده نمی‌کند، بلکه به دنبال ارائه یک نقشه‌راه عملیاتی برای فعالین اقتصادی است تا بتوانند به درک عمیق‌تری از وضعیت تولید، بازارهای هدف، موانع زیرساختی و فرصت‌های جدید صادراتی دست یابند.

صادرات گوجه فرنگی در سال ۱۴۰۳، تحت تأثیر عوامل متعددی نظیر نوسانات نرخ ارز، تغییرات تعرفه‌ای در کشورهای مقصد و شرایط جوی، با نوسانات محسوسی همراه بوده که به‌طور مستقیم بر درآمدهای صادراتی و برنامه‌ریزی‌های تجار تأثیر گذاشته است. مدیریت این نوسانات و اتخاذ تصمیمات هوشمندانه، مستلزم داده‌های دقیق و تحلیل جامع است. لذا، این مطالعه با هدف واکاوی دقیق این متغیرها و ارزیابی جایگاه صادراتی استان زنجان، تدوین شده است. در این سند تحلیلی، به بررسی دقیق‌تر روندها، چالش‌ها و ارائه راهکارهای عملی برای تثبیت و توسعه سهم ایران در بازارهای جهانی خواهیم پرداخت.

امید است این مطالعه، با ارائه بینش‌های عمیق و کاربردی، به عنوان ابزاری کارآمد در اختیار مدیران، تجار و فعالین اقتصادی قرار گیرد تا زمینه لازم برای برنامه‌ریزی‌های استراتژیک و افزایش بهره‌وری در زنجیره ارزش گوجه فرنگی ایران و استان زنجان در سال‌های آتی فراهم گردد.

خلاصه

تولید گوجه فرنگی در جمهوری اسلامی ایران، فراتر از یک فعالیت زراعی متعارف، یک موضوع استراتژیک در حوزه امنیت غذایی و تجارت بین‌المللی محصولات کشاورزی محسوب می‌شود. مزیت نسبی جغرافیایی ایران، به دلیل وجود تنوع اقلیمی گسترده، امکان تولید برون‌فصلی (Off-season production) را فراهم می‌آورد. این پراکندگی کشت در پهنه وسیع کشور، از مناطق گرمسیری جنوب تا ارتفاعات معتدل شمال، به کشور این امکان را می‌دهد که تقریباً در تمام طول سال، نیاز بازارهای داخلی و خارجی را تأمین نماید و یک مزیت رقابتی پایدار در زنجیره تأمین منطقه‌ای ایجاد کند.

با وجود این ظرفیت عظیم تولیدی و تجاری، بخش زراعت گوجه فرنگی با چالش‌های ساختاری و عملیاتی مهمی مواجه است که سرمایه‌گذاری و پایداری تجارت را تحت‌تأثیر قرار می‌دهد. محدودیت‌های منابع آبی و پایین بودن بهره‌وری در مصرف آب، شیوع غیرقابل پیش‌بینی آفات و بیماری‌ها که به‌طور مستقیم کیفیت محصول صادراتی را تهدید می‌کند، و از همه مهم‌تر، نوسانات شدید قیمتی در بازار داخلی به دلیل عدم تعادل میان عرضه و تقاضا، از اصلی‌ترین موانع پیشِ روی تولیدکنندگان و تجار هستند.

در سال‌های اخیر، تمرکز بر تحول فناورانه (Technology Transformation) با هدف افزایش پایداری و ارتقاء عملکرد تولید، مشهود بوده است. استفاده از ارقام بذر اصلاح‌شده با تحمل بالا در برابر تنش‌های محیطی، پیاده‌سازی سیستم‌های نوین آبیاری تحت فشار و مدیریت یکپارچه آفات و بیماری‌ها (IPM)، از جمله اقدامات کلیدی برای ارتقاء سطح کمی و کیفی محصول و همسوسازی آن با استانداردهای سختگیرانه بازارهای صادراتی است.

در خاتمه، باید تأکید کرد که تکمیل فرآیند تولید و حفظ مزیت‌های رقابتی نیازمند توجه ویژه به زیرساخت‌های پس از برداشت است. ارتقاء زیرساخت‌های لجستیکی، از جمله توسعه ناوگان حمل و نقل سردخانه‌ای و بهبود امکانات انبارداری استاندارد، برای کاهش ضایعات محصول (که یک تهدید جدی برای حاشیه سود تجار است) و حفظ کیفیت نهایی محصول صادراتی، امری حیاتی محسوب می‌شود. صنعت تولید گوجه فرنگی در ایران، به عنوان موتور محرک بخشی از صادرات غیرنفتی، نیازمند حمایت مستمر سیاست‌گذاران برای کاهش ریسک‌ها و تسهیل فرآیندهای تجاری است.

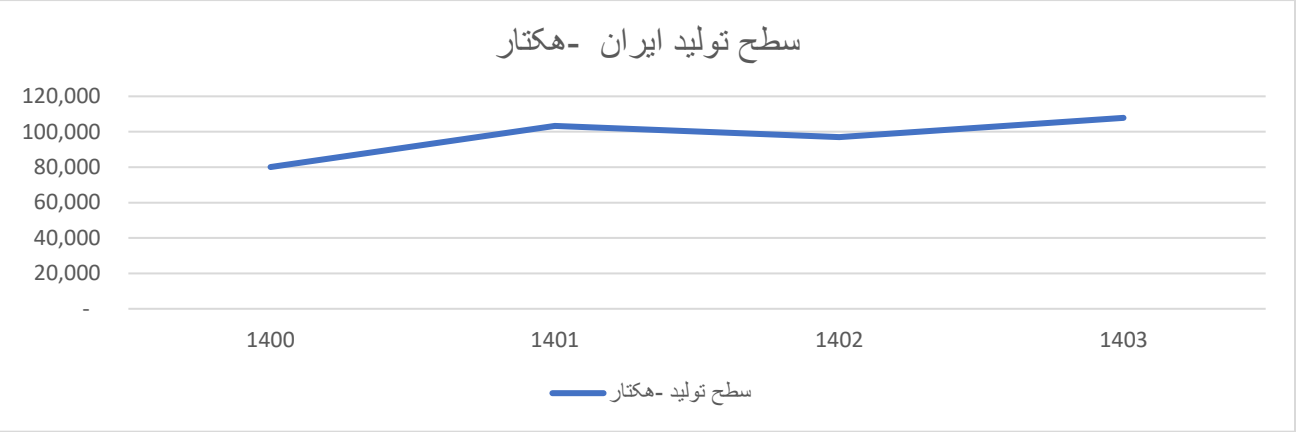
تولید گوجه فرنگی در ایران

گوجه‌فرنگی از مهم‌ترین محصولات زراعی کشور به‌شمار می‌رود و نقش چشمگیری در اقتصاد کشاورزی و امنیت غذایی دارد. بررسی روند تغییرات سطح زیرکشت و میزان تولید این محصول در سال‌های اخیر، شاخصی از پویایی الگوی کشت و بهره‌وری اراضی است. داده‌های زیر تصویری از وضعیت تولید گوجه‌فرنگی ایران در فاصله‌ی سال‌های ۱۴۰۰ تا ۱۴۰۳ ارائه می‌دهد.

تولید گوجه فرنگی ایران در سال ۱۴۰۰ از کشت در سطح ۸۰,۰۷۴ هکتار به میزان ۳,۷۶۵,۷۶۵ تن بوده است . این میزان تولید در سال ۱۴۰۳ برابر با ۵,۹۰۲,۷۸۰ تن و در سطح ۱۰۷,۸۳۸ هکتار رسید .جدول زیر میزان و سطح تولید گوجه فرنگی ایران از سال ۱۴۰۰ تا ۱۴۰۳ را نشان می دهد.

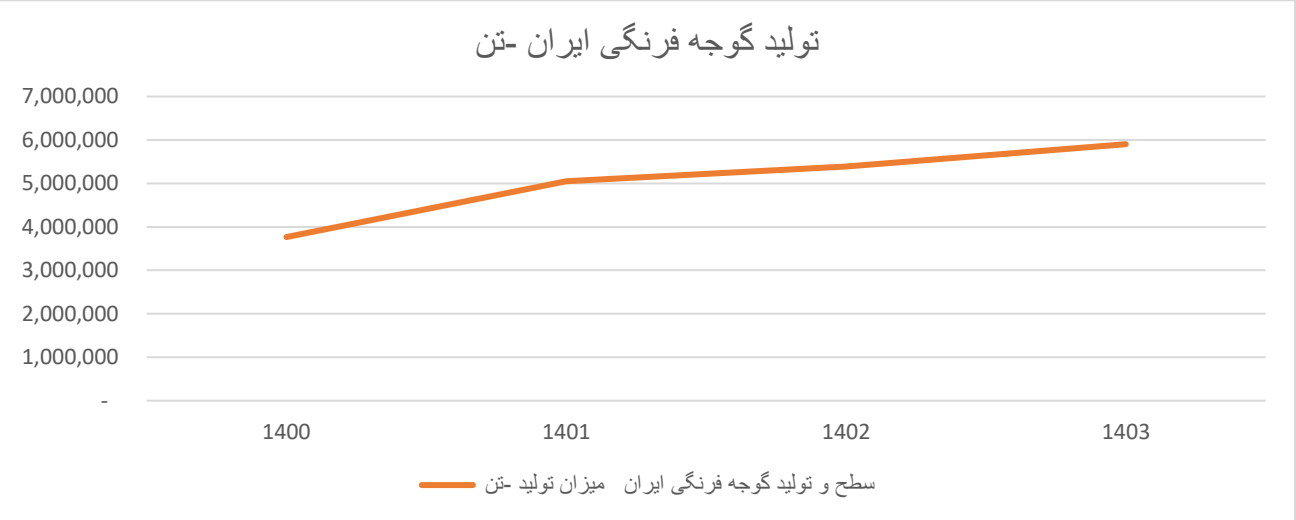
میزان و سطح تولید گوجه فرنگی ایران		
سال	سطح تولید -هکتار	میزان تولید -تن
۱٤۰۰	۸۰,۰۷٤	۳,۷٦٥,۷٦٥
۱٤۰۱	۱۰۳,۳۰۱	٥,۰٤۹,۹۱۰
۱٤۰۲	۹٦,۹۷۷	٥,۳۸٥,۹۹٤
۱٤۰۳	۱۰۷,۸۳۸	٥,۹۰۲,۷۸۰

سطح زیرکشت گوجه‌فرنگی از ۸۰ هزار و ۷۴ هکتار در سال ۱۴۰۰ به ۱۰۷ هزار و ۸۳۸ هکتار در سال ۱۴۰۳ رسیده است.این تغییرات نشان‌دهنده‌ی رشد حدود ۳۵ درصدی در طول دوره است. با این حال، در سال ۱۴۰۲ کاهش نسبی نسبت به سال قبل دیده می‌شود. این افت احتمالا تحت تأثیر شرایط آب‌وهوایی، محدودیت منابع آبی، یا تغییر در سیاست‌های الگوی کشت بعضی مناطق بوده است. اما در سال ۱۴۰۳ مجدداً افزایش چشمگیری مشاهده می‌شود که بیانگر بهبود وضعیت تولید و افزایش انگیزه‌ی کشاورزان برای کاشت این محصول است.

میزان تولید گوجه‌فرنگی در کشور نیز در همین بازه افزایش قابل توجهی را تجربه کرده است؛ از حدود ۳/۷ میلیون تن در سال ۱۴۰۰ به ۵/۹ میلیون تن در سال ۱۴۰۳، معادل رشد ۵۶/۸ درصدی. این افزایش در حجم تولید، بیش از آنکه فقط تابع گسترش سطح زیرکشت باشد، نشان‌دهنده‌ی بهبود عملکرد در واحد سطح نیز هست.

میانگین عملکرد تولید در هر هکتار از این محصول از حدود ۴۶/۹ تن در سال ۱۴۰۰ به ۵۴/۷ تن در سال ۱۴۰۳ رسیده است. این رشد عملکرد بیانگر بهبود فناوری‌های زراعی و استفاده از نهاده‌های کارآمدتر (مانند کود و آبیاری قطره‌ای) در برخی مناطق گوجه‌خیز کشور است.

تولید گوجه‌فرنگی در ایران در سال ۱۴۰۳ به ۵,۹۰۲,۷۸۰ تن رسیده است که نشان‌دهنده رشد قابل توجه نسبت به سال‌های گذشته و تمرکز تولید در چند استان اصلی است.

استان فارس با تولید ۱,۷۱۸,۵۷۵ تن، بزرگترین تولیدکننده گوجه‌فرنگی کشور بوده و سهمی بالغ بر ۲۹ درصد از کل تولید ملی را به خود اختصاص داده است. استان هرمزگان و بوشهر، به عنوان استان‌های با اقلیم گرمسیری، در رتبه‌های دوم و سوم قرار دارند. این دو استان در مجموع حدود ۲۱ درصد از تولید کشور را به خود اختصاص داده‌اند که نشان‌دهنده اهمیت کشت خارج از فصل در این مناطق است. استان خراسان رضوی نیز با تولید بیش از ۵۴۰ هزار تن جایگاه پنجم را به خود اختصاص داده است .

تولید گوجه فرنگی ایران در سال ۱۴۰۳		
استان	سطح تولید (هکتار)	میزان تولید(تن)
فارس	۲۷,٤٥۳	۱,۷۱۸,٥۷٥
هرمزگان	۱٥,۹۳۹	۷۷٦,۲٤۲
بوشهر	۱۱,۲۰۲	٦٤۰,۷۷٤
خراسان رضوی	۱۰,۹۲۸	٥٤۰,۹٤٦
جنوب کرمان	۷,٤۷٥	۲۹٦,۷٦۹
قزوین	۳,٦۸۹	۲۹۲,٥٦۹
اذربایجان غربی	٤,۰۳۳	۲٤۸,۰۰۱
زنجان	٤,۰۳۷	۲٤۲,۲۰۹
کرمانشاه	۲,٦۷٤	۱۸٤,٤۹۱
اردبیل	۲,٥٥۰	۱۳۰,۲۹۹
کل کشور	**۱۰۷,۸۳۸**	**٥,۹۰۲,۷۸۰**

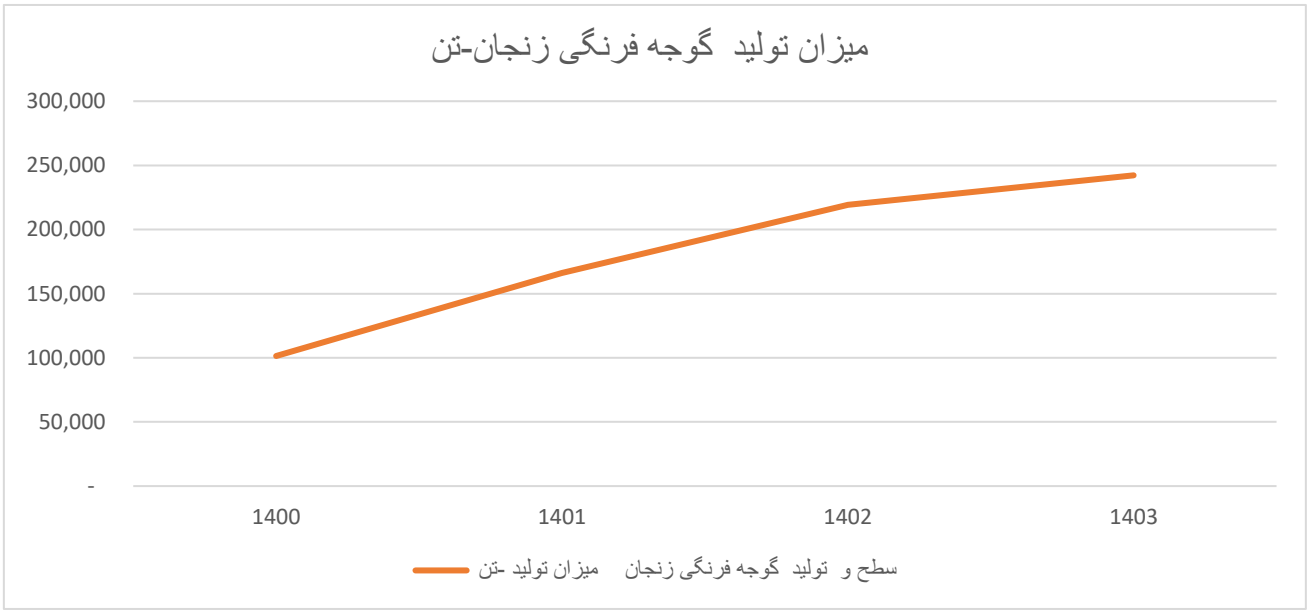
جدول فوق ۱۰ استان برتر تولید گوجه فرنگی در سال ۱۴۰۴ را نشان می دهد .

جایگاه استان زنجان در منظومه تولید کشور:

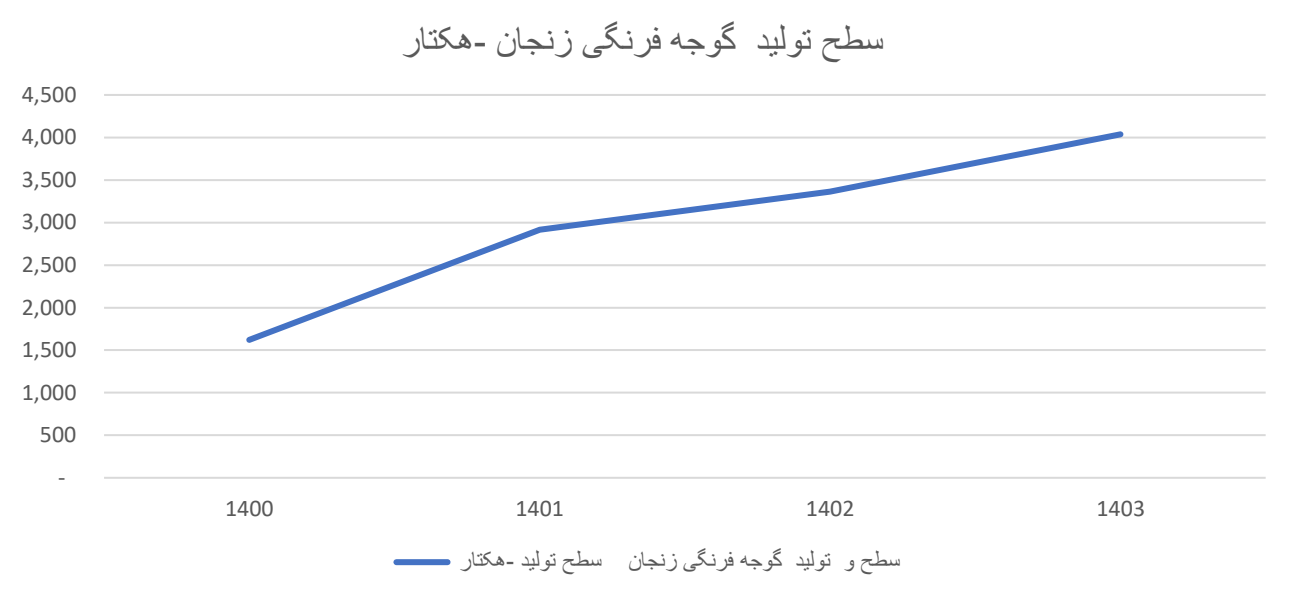
استان زنجان به عنوان یکی از قطب‌های کشاورزی در شمال غرب کشور، همواره نقشی در تأمین محصولات استراتژیک داشته است. ازنجان رتبه هشتم در تولید گوجه فرنگی کشور در سال ۱۴۰۳ را بخود اختصاص داده است بررسی روند چهار ساله این استان، تصویر روشنی از توسعه کشت و ارتقاء بهره‌وری در این حوزه ارائه می‌دهد.در ادامه جدول از سطح و میزان تولید گوجه فرنگی استان زنجان از سال ۱۴۰۰ تا ۱۴۰۳ نشان داده شده است .

سطح و تولید گوجه فرنگی زنجان		
سال	سطح تولید -هکتار	میزان تولید -تن
۱٤۰۰	۱,٦۲۱	۱۰۱,۳۸۷
۱٤۰۱	۲,۹۱۷	۱٦٦,۱۸۸
۱٤۰۲	۳,۳٦۳	۲۱۹,۱۷٥
۱٤۰۳	٤,۰۳۷	۲٤۲,۲۰۹

تولید محصول گوجه فرنگی از ۱۰۱,۳۸۷ تن در سال ۱۴۰۰ به ۲۴۲,۲۰۹ تن در سال ۱۴۰۳ افزایش یافته است که نشان‌دهنده رشدی تقریباً ۱۴۰ درصدی در حجم تولید است.

همچنین سطح زمین‌های زیر کشت از ۱,۶۲۱ هکتار در سال ۱۴۰۰ به ۴,۰۳۷ هکتار در سال ۱۴۰۳ رسیده است. این به معنای افزایش ۱۵۰ درصدی سطح کشت طی چهار سال است.

مشکلات تولید گوجه فرنگی در ایران

کشاورزی در ایران، به ویژه در بخش تولید محصولات کشاورزی حساس به شرایط آب و هوایی مانند گوجه فرنگی، با چالش‌های جدی روبرو است. گوجه فرنگی به عنوان یکی از محصولات مهم کشاورزی ایران، نقش قابل توجهی در تأمین مواد غذایی و اقتصاد کشور ایفا می‌کند. با این حال، تولیدکنندگان گوجه فرنگی در ایران با مجموعه‌ای پیچیده از مشکلات دست و پنجه نرم می‌کنند که کاهش تولید، افزایش قیمت‌ها و در نهایت، تهدید امنیت غذایی را به دنبال دارد. این مشکلات را می‌توان به دسته‌های زیر تقسیم کرد:

۱. چالش‌های اقلیمی و محیط زیستی:

خشکسالی و کم‌آبی: ایران به عنوان کشوری خشک و نیمه‌خشک، با کمبود شدید آب مواجه است. این کمبود آب به ویژه در بخش کشاورزی خود را به شدت نشان می‌دهد. گوجه‌فرنگی به عنوان گیاهی آب‌دوست، به آبیاری فراوان نیاز دارد و خشکسالی به طور مستقیم بر عملکرد و کیفیت محصول تأثیر منفی می‌گذارد. کاهش منابع آب زیرزمینی و تغییر الگوی بارندگی نیز این مشکل را تشدید می‌کند.

- نوسانات دمایی شدید: تغییرات ناگهانی دما، به ویژه یخبندان‌های بهاره و پاییزه، می‌تواند به طور کامل محصول را از بین ببرد. این تغییرات نامنظم و غیرقابل پیش‌بینی، برنامه‌ریزی تولید را برای کشاورزان بسیار دشوار می‌کند.

- آفات و بیماری‌ها: گوجه فرنگی به انواع آفات و بیماری‌ها، از جمله ویروس‌ها، باکتری‌ها و قارچ‌ها، حساس است. شیوع این آفات و بیماری‌ها، که اغلب به دلیل شرایط نامساعد محیطی تشدید می‌شود، می‌تواند خسارات قابل توجهی به محصول وارد کند. دسترسی محدود به سموم کشاورزی مناسب و عدم آگاهی کافی کشاورزان در مورد شیوه‌های کنترل آفات نیز این مشکل را تشدید می‌کند.

- شوری خاک: شوری خاک در بسیاری از مناطق کشاورزی ایران، به دلیل آبیاری نامناسب و استفاده از آب‌های شور، رو به افزایش است. شوری خاک، جذب آب و مواد مغذی توسط ریشه گیاه را مختل کرده و باعث کاهش عملکرد و کیفیت محصول می‌شود.

۲. چالش‌های اقتصادی و بازار:

- نوسانات شدید قیمت: قیمت گوجه‌فرنگی در بازار ایران بسیار ناپایدار است و به عوامل مختلفی از جمله عرضه و تقاضا، سیاست‌های دولتی و واسطه‌گری‌ها وابسته است. قیمت‌های پایین گوجه‌فرنگی در برخی از فصول سال، سودآوری تولید را به شدت کاهش می‌دهد و باعث ضرر کشاورزان می‌شود.

- هزینه‌های بالای تولید: هزینه‌های تولید گوجه‌فرنگی، از جمله هزینه بذر، کود، سموم، آبیاری، نیروی کار، حمل و نقل و ...، در سال‌های اخیر به طور قابل توجهی افزایش یافته است. این افزایش هزینه‌ها، در کنار نوسانات قیمت، سودآوری تولید را به خطر می‌اندازد.

- مشکلات بازاریابی و توزیع: سیستم‌های بازاریابی و توزیع گوجه‌فرنگی در ایران، مبتنی بر روش‌های سنتی و غیر کارآمد است. وجود واسطه‌ها و دلالان، سهم قابل توجهی از سود تولید را به خود اختصاص می‌دهند و کشاورزان سهم ناچیزی از قیمت نهایی محصول را دریافت می‌کنند.

- کمبود زیرساخت‌ها: کمبود زیرساخت‌های مناسب مانند سردخانه‌ها، واحدهای فرآوری و سیستم‌های حمل و نقل کارآمد، باعث افزایش ضایعات محصول و کاهش سودآوری می‌شود.

۳. چالش‌های فنی و مدیریتی:

- استفاده از بذر و نهاده‌های نامناسب: استفاده از بذر و نهاده‌های نامرغوب، منجر به کاهش عملکرد و کیفیت محصول می‌شود. عدم دسترسی به بذرهای اصلاح‌شده و مقاوم به آفات و بیماری‌ها، یک چالش اساسی برای کشاورزان است.

- کمبود آموزش و مشاوره: بسیاری از کشاورزان گوجه‌فرنگی، از دانش و مهارت کافی در زمینه‌های مختلف تولید، از جمله آبیاری، کوددهی، کنترل آفات و بیماری‌ها و مدیریت پس از برداشت، برخوردار نیستند. کمبود آموزش‌های فنی و مشاوره‌های تخصصی، محدودیت جدی برای ارتقای عملکرد و راندمان تولید است.

- عدم دسترسی به تکنولوژی‌های نوین: استفاده از تکنولوژی‌های نوین کشاورزی مانند آبیاری قطره‌ای، گلخانه‌داری و سیستم‌های نوین مدیریت مزرعه، می‌تواند به طور قابل توجهی عملکرد و راندمان تولید را افزایش دهد. اما دسترسی محدود کشاورزان به این تکنولوژی‌ها و هزینه بالای پیاده‌سازی آن‌ها، یک مانع جدی است.

- عدم حمایت کافی از سوی دولت: حمایت‌های دولتی از بخش کشاورزی، به ویژه در زمینه ارائه تسهیلات اعتباری، یارانه‌ها و بیمه محصولات کشاورزی، نمی‌تواند پاسخگوی نیازهای واقعی کشاورزان باشد.

در نهایت، حل مشکلات تولید گوجه‌فرنگی در ایران، نیازمند اقدامات هماهنگ و چندجانبه‌ای از سوی دولت، بخش خصوصی و خود کشاورزان است. این اقدامات می‌تواند شامل توسعه زیرساخت‌ها، ارائه آموزش‌های فنی و تخصصی، حمایت مالی و اعتباری، ترویج استفاده از تکنولوژی‌های نوین، و ایجاد سیستم‌های کارآمد بازاریابی و توزیع باشد.

تجارت جهانی گوجه فرنگی :

مصرف جهانی گوجه فرنگی همچنان رو به افزایش است و این محصول جایگاه ویژه‌ای در سبد غذایی خانوارها دارد. تقاضا برای گوجه فرنگی تازه و فرآوری شده در بازارهای جهانی بالا بوده و این نشان دهنده اهمیت آن در رژیم غذایی مردم است. مصرف فرآورده‌های گوجه فرنگی مانند سس، رب و کنسروها، به دلیل سهولت استفاده و ماندگاری بالا، به‌طور چشمگیری افزایش یافته است. همچنین، آگاهی بیشتر مصرف‌کنندگان نسبت به فواید تغذیه‌ای گوجه فرنگی، از جمله غنی بودن از ویتامین‌ها و آنتی‌اکسیدان‌ها، موجب شده تا مصرف آن به عنوان یک ماده غذایی سالم و مفید مورد توجه قرار گیرد. الگوهای مصرف در مناطق مختلف جهان متفاوت است؛ در برخی مناطق گوجه فرنگی تازه بیشتر مصرف می‌شود و در برخی دیگر فرآورده‌های آن محبوب‌تر هستند

کد تعرفه :

۱. کد تعرفه گمرکی گوجه فرنگی تازه یا سرد کرده در ردیف ۰۷۰۲۰۰۰۰ می باشد.
۲. کد تعرفه گمرکی رب گوجه فرنگی در ردیف ۲۰۰۲۹۰۱۰ می باشد.
۳. کد تعرفه گمرکی آب گوجه فرنگی در ردیف ۲۰۰۹۵۰۰۰ می باشد.
٤. کد تعرفه گمرکی کچاپ گوجه فرنگی در ردیف ۲۱۰۳۲۰۰۰ می باشد.

۵. کد تعرفه گمرکی گوجه فرنگی آماده یا محفوظ در سرکه ذیل ردیف ۲۰۰۲ می باشد.

روندهای جهانی صادرات گوجه‌فرنگی (بر اساس داده‌های بین‌المللی)

ارزش کلی صادرات جهانی گوجه‌فرنگی در سال ۲۰۲۰، که محموله‌های این محصول ۱۰.۲ میلیارد دلار ارزش داشت، به طور متوسط ۲۱.۴ درصد نسبت به پنج سال پیش از آن افزایش یافته بود.در مقیاس سالانه، ارزش صادرات جهانی گوجه‌فرنگی در سال ۲۰۲۳ با افزایش ۴.۱ درصدی به ۱۱.۹ میلیارد دلار رسید.

در سال ۲۰۲۴، پنج صادرکننده بزرگ جهان شامل مکزیک، هلند، مراکش، اسپانیا و فرانسه بودند. این گروه قدرتمند از تأمین‌کنندگان، بیش از دو سوم (معادل ۷۰.۲٪) از کل گوجه‌فرنگی‌های معامله شده در بازارهای بین‌المللی را در این سال تأمین کردند.تمرکز این گروه اصلی صادرات بسیار بالاست؛ به طوری که مکزیک به تنهایی به عنوان بزرگترین صادرکننده جهان، بیش از یک چهارم (معادل ۲۶.۸٪) از کل صادرات جهانی گوجه‌فرنگی را به خود اختصاص داده است.

جدول ۱۵ صادرکننده برتر گوجه‌فرنگی جهان (۲۰۲۴)			
رتبه	کشور	ارزش صادرات (میلیارد دلار آمریکا)	سهم از کل صادرات جهانی(%)
۱	مکزیک	۳.۳	٪۲۶.۸
۲	هلند	۱.۹	٪۱۵.۴
۳	مراکش	۱.۷	٪۱۳.۳
٤	اسپانیا	۱.۱	٪۸.۸
٥	فرانسه	۰.۷۱۷	٪۵.۸
٦	کانادا	۰.۶۰۷	٪۴.۹
۷	ایالات متحده آمریکا	۰.۴۲۸	٪۳.۴
۸	ترکیه	۰.۴۲۵	٪۳.۴
۹	بلژیک	۰.۳۷۸	٪۳.۰
۱۰	ایتالیا	۰.۲۱۸	٪۱.۸
۱۱	سرزمین اصلی چین	۰.۱۹۳	٪۱.۶
۱۲	آذربایجان	۰.۱۷۵	٪۱.۴
۱۳	پرتغال	۰.۱۴۵	٪۱.۲
۱٤	لهستان	۰.۱۲۸	٪۱.۰
۱٥	تونس	۰.۱۱۰	٪۰.۹

این ۱۵ کشور در مجموع ۹۲.۸٪ از ارزش کل صادرات جهانی گوجه‌فرنگی در سال ۲۰۲۴ را در اختیار دارند که نشان‌دهنده تمرکز شدید بازار است.تونس با رشد خیره‌کننده ۶۳.۲ درصدی و مراکش با ۴۵ درصد، سریع‌ترین رشدها را در مقایسه با سال گذشته تجربه

کرده‌اند.صادرکنندگانی مانند ترکیه (کاهش ۲۰.۶٪) و ایتالیا (کاهش ۱۰.۹٪) با وجود جایگاه‌های بالا، کاهش فروش قابل توجهی داشته‌اند.مکزیک با سهم بیش از یک چهارم بازار، موقعیت خود را به عنوان رهبر مطلق این صنعت تثبیت کرده است.

واردات جهانی گوجه فرنگی در سال ۲۰۲٤:

واردات جهانی گوجه فرنگی، به عنوان مکمل تولید داخلی، به کشورها اجازه می‌دهد تا نیازهای غذایی خود را تامین کرده و از ثبات عرضه و قیمت این محصول در بازارهای داخلی خود اطمینان حاصل کنند. این گزارش به بررسی ابعاد مختلف واردات جهانی گوجه فرنگی، شامل الگوهای تجاری، کشورهای اصلی واردکننده و صادرکننده، و تأثیر عوامل مختلف بر حجم و نوع واردات گوجه فرنگی می‌پردازد.

عمده کشورهای واردکننده گوجه فرنگی در سال ۲۰۲٤

رتبه	کشور	ارزش واردات (میلیارد دلار)	سهم از کل واردات جهانی(%)
۱	ایالات متحده آمریکا	۳.۸	۳۰.۸٪
۲	آلمان	۱.۷	۱۴.۰٪
۳	فرانسه	۱.۱	۹.۴٪
٤	بریتانیا	۰.۸۰۰	۶.۶٪
٥	هلند	۰.۵۱۸	۴.۲٪
٦	لهستان	۰.۴۵۱	۳.۷٪
۷	کانادا	۰.۴۲۹	۳.۵٪
۸	روسیه	۰.۳۹۱	۳.۲٪
۹	اسپانیا	۰.۲۳۴	۱.۹٪
۱۰	ایتالیا	۰.۲۲۰	۱.۸٪
۱۱	رومانی	۰.۱۸۰	۱.۵٪
۱۲	سوئد	۰.۱۵۵	۱.۳٪
۱۳	جمهوری چک	۰.۱۴۵	۱.۲٪
۱٤	اتریش	۰.۱۴۴	۱.۲٪
۱٥	بلژیک	۰.۱۲۳	۱.۰٪

ایالات متحده با اختلاف زیاد، بزرگترین واردکننده جهان با سهمی بیش از ۳۰ درصد است و شاهد رشد قابل توجه ۱۴.۶ درصدی رتبه نخست در واردات گوجه فرنگی بوده است . آلمان با ۱.۷ میلیارد دلار و سهم از واردات ۱۴ درصدی در رتبه دوم و فرانسه با ۱.۱ میلیارد دلار در رتبه سوم قرار گرفته است . ۵ واردکننده اصلی (آمریکا، آلمان، فرانسه، بریتانیا و هلند) روی هم رفته ۶۵٪ از بازار جهانی را کنترل می‌کنند .

واردات گوجه فرنگی ایران

بررسی آمارهای رسمی گمرک جمهوری اسلامی ایران نشان می‌دهد که در سال ۱۴۰۳، ایران هیچ‌گونه واردات گوجه‌فرنگی خوراکی (میوه تازه) نداشته و تنها بذر گوجه‌فرنگی (با کد تعرفه ۱۲۰۹۹۱۱۵) به کشور وارد شده است. این واردات با هدف تأمین نیاز تولید داخلی به ارقام اصلاح‌شده و مقاوم، انجام گرفته و نقش مهمی در استمرار و توسعه کشت صنعتی گوجه‌فرنگی در کشور دارد.جدول زیر نشان دهنده میزان واردات بذر گوجه فرنگی کشور می باشد.

واردات گوجه فرنگی ایران در سال۱۴۰۳			
کد تعرفه	نام محصول	وزن-کیلوگرم	ارزش-دلار
۱۲۰۹۹۱۱۵	بذر گوجه فرنگی	۴۴,۴۶۱,۳۵۶	۱۷,۳۶۷

بر اساس داده‌های ثبت‌شده در گمرکات کشور، طی سال ۱۴۰۳ مجموعاً ۱۷،۳۶۷ کیلوگرم بذر گوجه‌فرنگی به ارزش ۴۴،۴۶۱،۳۵۶ دلار وارد کشور شده است.این آمار نشان‌دهنده ارزش بسیار بالای هر کیلوگرم بذر (به‌طور میانگین حدود ۲،۵۶۰ دلار به ازای هر کیلوگرم) است که ناشی از فناوری پیشرفته در اصلاح نژادی و فرایند تولید بذرهای هیبریدی وارداتی می‌باشد.

مبادی وارداتی بذر گوجه‌فرنگی ایران در سال ۱۴۰۳

بررسی منشأ واردات نشان می‌دهد که بخش عمده‌ای از بذر گوجه‌فرنگی ایران از کشورهای با فناوری پیشرفته در اصلاح بذر و کشاورزی صنعتی تأمین شده است.در این میان، سوئیس با سهمی بسیار بالا، رتبه نخست را در صادرات بذر گوجه‌فرنگی به ایران دارد؛ به‌گونه‌ای که بیش از ۵۹ درصد از کل ارزش واردات معادل ۲۶،۴ میلیون دلار مربوط به این کشور است. پس از آن، امارات متحده عربی (۱۳٪) و ترکیه (۱۲،۷٪) در رتبه‌های بعدی قرار دارند. این توزیع نشان می‌دهد که واردات از امارات عمدتاً به‌منظور ترانزیت و واسطه‌گری تجاری انجام شده است و نه تولید بذر در خاک امارات.

همچنین کشورهای اروپایی نظیر هلند (۶،۷٪)، اسپانیا، آلمان، فرانسه، ایتالیا و بریتانیا نیز در میان صادرکنندگان فعال قرار دارند و این امر بیانگر تنوع ژنتیکی و تکنولوژیکی بالای ارقام وارداتی است. واردات محدود از کشورهای آسیایی مانند کره‌جنوبی، چین و اردن نیز به‌طور عمده در قالب بذرهای اصلاح‌شده برای اقلیم‌های خاص انجام گرفته است.

لیست مبدا های وارداتی بذر گوجه فرنگی ایران در سال ۱۴۰۳		
مبدا وارداتی	ارزش (دلار)	وزن (کیلوگرم)
سویس	۲۶,۴۶۲,۲۰۵	۵,۷۲۲
امارات متحده عربی	۵,۷۸۷,۴۳۶	۵,۲۰۷
ترکیه	۵,۶۶۹,۷۱۴	۱,۲۹۱
هلند	۳,۰۰۲,۹۸۱	۳,۴۱۴
اسپانیا	۸۸۲,۱۶۲	۲۶۵
آلمان	۵۵۳,۱۰۱	۳۴۲
اردن	۴۵۵,۳۴۱	۶۵
عراق	۴۳۱,۲۰۱	۹۷
لبنان	۳۷۱,۵۶۱	۱۴۹
کره (جنوبی)	۳۶۳,۹۸۱	۳۰۳
استرالیا	۱۴۸,۲۹۲	۲۶
چین	۱۲۸,۳۰۰	۸۸
فرانسه	۷۱,۵۶۱	۸۹
انگلستان (بریتانیا)	۶۸,۲۸۶	۲۱
ایتالیا	۵۰,۶۳۹	۲۸۱
مکزیک	۱۴,۵۹۵	۷
جمع	۴۴,۴۶۱,۳۵۶	۱۷,۳۶۷

گمرکات اصلی ورودی بذر گوجه‌فرنگی

بیش از ۹۵ درصد واردات بذر گوجه‌فرنگی ایران از طریق گمرک فرودگاه امام خمینی (ره) انجام شده است؛ به‌طوری‌که این گمرک به‌تنهایی پذیرای حدود ۴۲٫۵ میلیون دلار از کل ارزش واردات بوده است. این امر نشان می‌دهد که ورود این کالا بیشتر به صورت هوایی، در حجم پایین و ارزش بالا انجام می‌گیرد که متناسب با ماهیت کالا (بذرهای گران‌قیمت و حساس) است.در رتبه‌های بعدی، گمرک تهران (۲٫۳٪) و باشماق (۱٪) قرار دارند که عمدتاً به واردات مرزی و محدود مربوط می‌شود.

لیست گمرکات وارداتی بذر گوجه فرنگی ایران در سال ۱۴۰۳		
گمرک	ارزش (دلار)	وزن (کیلوگرم)
فرودگاه امام خمینی (ره)	۴۲,۵۷۵,۴۴۷	۱۴,۶۲۱
تهران	۱,۰۴۱,۴۹۰	۲,۶۲۲
باشماق	۴۳۱,۲۰۱	۹۷
جلفا	۳۸۷,۳۶۴	۳
منطقه ویژه اقتصادی سهلان	۲۵,۸۵۴	۲۴
جمع	۴۴,۴۶۱,۳۵۶	۱۷,۳۶۷

صادرات گوجه فرنگی ایران در بازارهای جهانی

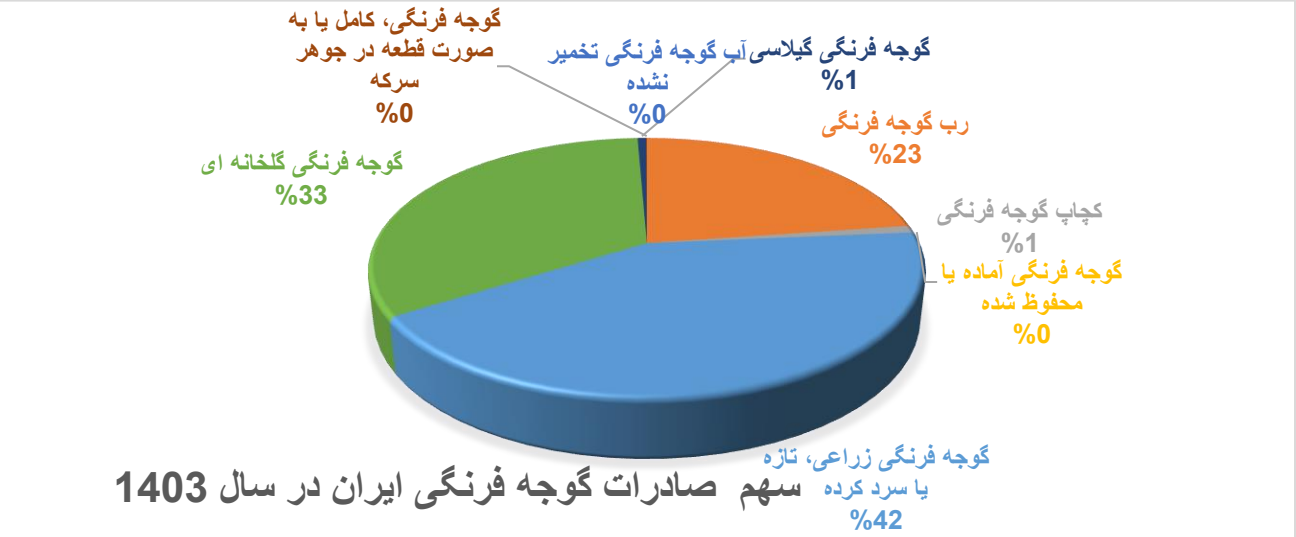
گوجه‌فرنگی یکی از محصولات کشاورزی کلیدی ایران است که به دلیل گستردگی کشت در مناطق مختلف کشور و کیفیت بالای تولید، جایگاه مهمی در صادرات محصولات زراعی دارد.صادرات این محصول علاوه بر تأمین ارز برای کشور، نقش مؤثری در توسعه پایدار مناطق روستایی و رونق صنایع غذایی وابسته (رب و کنسرو) ایفا می‌کند. با وجود نوسانات بازار جهانی و تغییرات سیاست‌های تجاری، ایران همچنان از صادرکنندگان مهم گوجه‌فرنگی تازه در منطقه خاورمیانه محسوب می‌شود

ایران در سال ۱۴۰۳میزان صادرات گوجه فرنگی و رب و کچاپ به ارزش ۵۴۸,۹۵۳,۵۷۶ دلار و به وزن ۱,۱۱۲,۷۸۷,۸۱۸ کیلوگرم بر اساس گزارش گمرک جمهوری اسلامی ایران گزارش شده است.جدول زیر به تفکیک ارزش و وزن صادرات گوجه فرنگی را نشان می دهد. .جدول زیر روند صادرات گوجه فرنگی ایران از سال ۱۴۰۰ تا ۱۴۰۳ را به تفکیک وزن و ارزش نشان می دهد .

صادرات گوجه فرنگی ایران در سال ۱۴۰۳

شرح	ارزش (دلار)	وزن (کیلوگرم)
آب گوجه فرنگی تخمیر نشده و بدون افزودن الکل با یا بدون افزودن قند یا سایر مواد شیرین کننده	۱٤,٥٥٠	۲٤,٥۱۱
رب گوجه فرنگی	۱۲٤,٦٥۹,۲۳٦	۲۱٦,٦۲۷,٤۱۰
کچاپ گوجه فرنگی (Tomato ketchup) و سایر سس های گوجه فرنگی	٤,۸۷۰,۹٥٤	٦,۱۱٦,۱۱۲
گوجه فرنگی آماده یا محفوظ شده غیر مذکور در جای دیگر بجز در سرکه یا در جوهر سرکه	۲۱,۰۷٦	۲٤,۱۲۳
گوجه فرنگی زراعی، تازه یا سرد کرده	۲۳۲,۹٥۷,۲۲۷	۷۱۹,۳۳٦,٦۹۸
گوجه فرنگی گلخانه ای، تازه یا سرد کرده	۱۸۲,۸۹۰,۲۲٥	۱٦٥,۹٤۱,۷۰٥
گوجه فرنگی گیلاسی (cherry)، تازه یا سردکرده	۳,۳۱۱,٤٦٤	٤,٤۱۲,۱۸۱
گوجه فرنگی، کامل یا به صورت قطعه قطعه آماده یا محفوظ شده به جز در سرکه یا در جوهر سرکه (اسید استیک)	۲۲۸,۸٤٤	۳۰٥,۰۷۸
جمع	**٥٤۸,۹٥۳,٥۷٦**	**۱,۱۱۲,۷۸۷,۸۱۸**

گوجه فرنگی زراعی (تازه یا سرد کرده) با کسب ٪۴۲از کل ارزش صادراتی، بزرگترین سهم را به خود اختصاص داده است. این محصول همچنین با سهم ٪۶۴از کل وزن، نشان‌دهنده حجم بالای صادرات محصول خام است. گوجه فرنگی گلخانه‌ای با ٪۳۳ از ارزش، دومین محصول با ارزش است، اما سهم وزنی آن تنها ٪۱۴ است. این تفاوت بزرگ نشان می‌دهد که قیمت متوسط هر کیلوگرم گوجه گلخانه‌ای به‌طور قابل توجهی بالاتر از گوجه زراعی است .رب گوجه فرنگی جایگاه سوم را از نظر ارزش (٪۲۳) و وزن (٪۱۹) دارد. این بخش نشان‌دهنده توانایی ایران در صادرات محصولات با ارزش افزوده (فرآوری‌شده) است که معمولاً از ثبات قیمتی بهتری نسبت به محصول تازه برخوردارند.

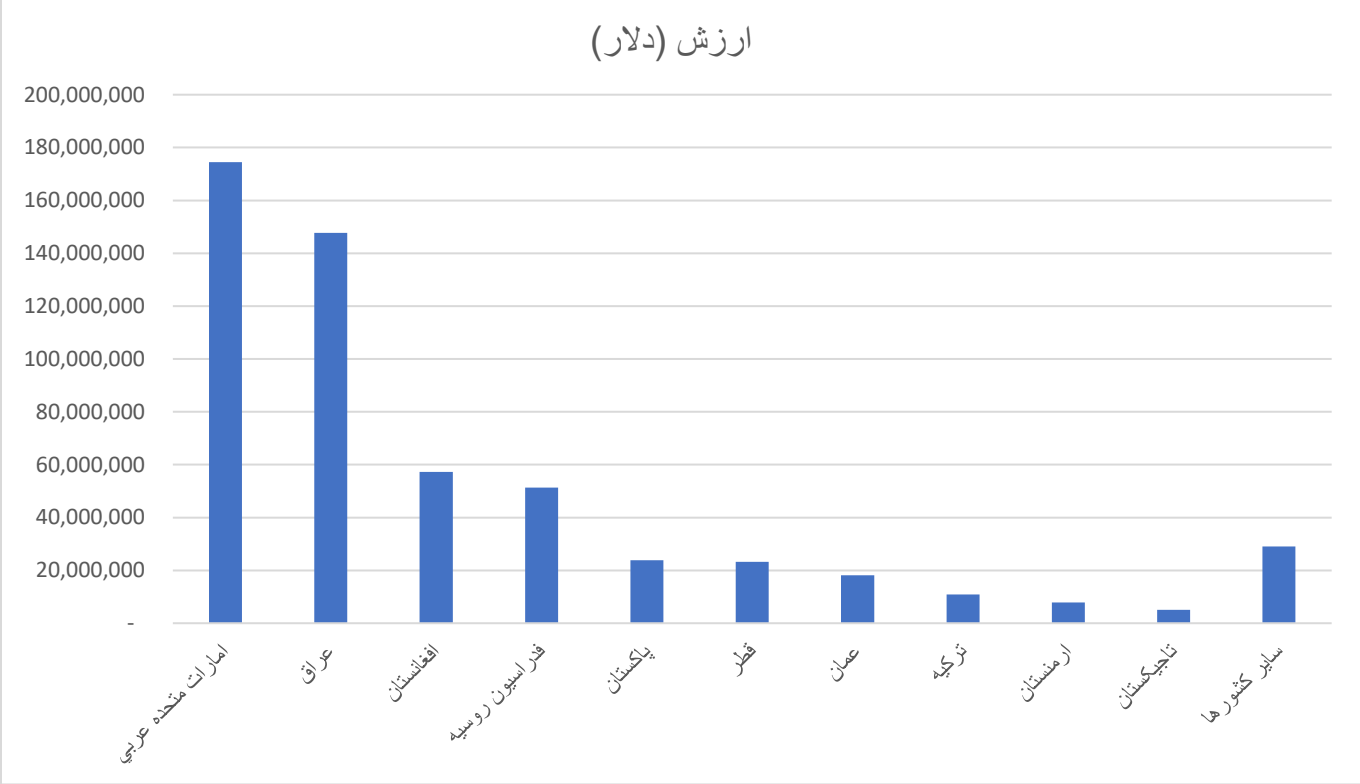

مهمترین مقاصد صادراتی گوجه فرنگی ایران در سال ۱۴۰۳

صادرات گوجه‌فرنگی ایران در سال ۱۴۰۳ نشان‌دهنده تمرکز استراتژیک بر بازارهای منطقه‌ای غرب و جنوب آسیا است؛ به طوری که بیش از ۷۰ درصد ارزش کل صادرات تنها به سه کشور امارات، عراق و افغانستان اختصاص یافته است، که این امر همزمان فرصت‌های بزرگ و ریسک‌های تمرکز بازار را در پی دارد.

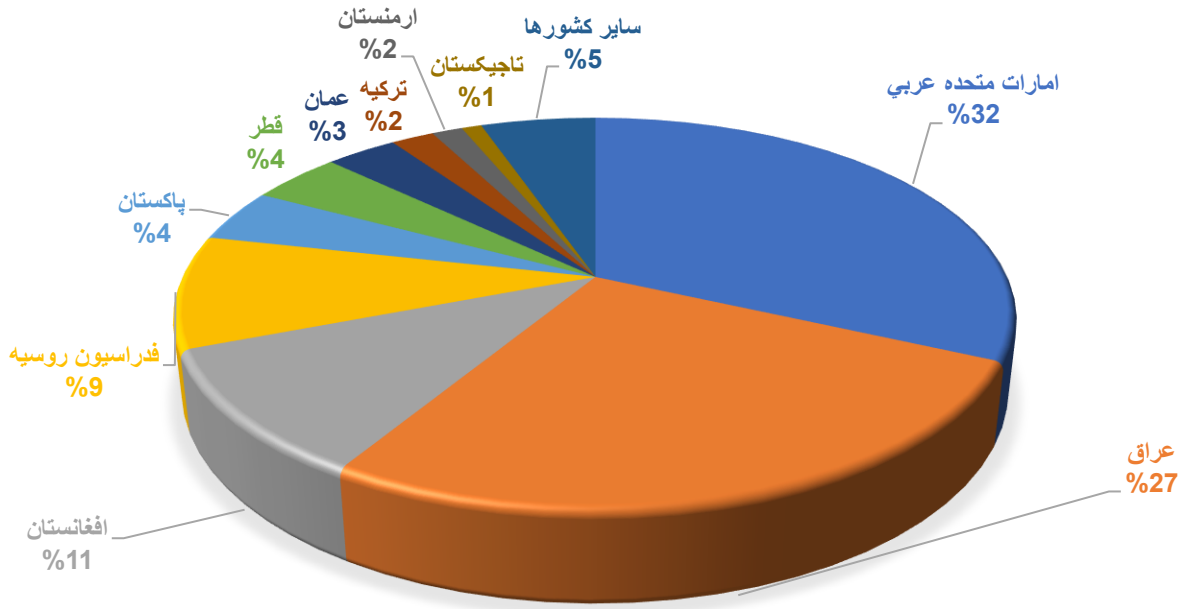
مهمترین مقاصد صادراتی گوجه فرنگی ایران در سال ۱۴۰۳		
مقصد صادراتی	ارزش (دلار)	وزن (کیلوگرم)
امارات متحده عربي	۱۷٤,٥۱۹,۹۰۳	۲۸۳,۲۷۷,۳٦۳
عراق	۱٤۷,۷۱۰,۲۸٥	٤۲٥,٤٤۰,٦۰۳
افغانستان	٥۷,۲٦۹,۱۱۹	۱۳٤,۰۲۳,۷۳۰
فدراسیون روسیه	٥۱,۳٦۸,۱۹۱	٦۱,٦٥۳,۷۱٥
پاکستان	۲۳,۸٦٤,۱۱۰	٤۸,۳۷۸,۳٤۷
قطر	۲۳,۲٤۹,۹۳۳	۳۰,۲۲۳,۰٤٥
عمان	۱۸,۱٤٥,٤۷۹	۳۲,٥۸٤,۹٦۸
ترکیه	۱۰,۸۷۱,۷۲٥	۲۲,٤٤۳,٤٦٥
ارمنستان	۷,۸۱۷,۷۸٦	۱۰,٤۰۱,٦۱٤
تاجیکستان	٥,۰٦٤,٦۷٥	۸,۱۱۹,۳٥۷
سایر کشورها	۲۹,۰۷۲,۳۷۰	٥٦,۲٤۱,٦۱۱
جمع	٥٤۸,۹٥۳,٥۷٦	۱,۱۱۲,۷۸۷,۸۱۸

عراق با جذب بیشترین حجم (٤٢٥,٤٤٠,٦٠٣کیلوگرم، معادل ۳۸٪ وزن کل)، نقش حیاتی در تخلیه ظرفیت تولید فصلی کشور ایفا می‌کند، در حالی که امارات با کسب بیشترین ارزش (۱۴۷,۷۱۰,۲۸۵ دلار معادل، ۳۱.۸٪ ارزش کل)، به عنوان ارزشمندترین بازار برای محصولات گوجه فرنگی ایرانی شناخته می‌شود.نمودار زیر مقاصد صادراتی گوجه فرنگی ایران در سال ۱۴۰۳ را نشان می دهد .

سه مقصد اصلی (عراق، امارات، افغانستان) در مجموع قریب به ۷۰٪ از ارزش صادرات را تشکیل می‌دهند که نشان‌دهنده همبستگی بالای صادرات با ثبات روابط تجاری با این سه کشور همجوار است.

فدراسیون روسیه با سهم قابل توجهی از ارزش (نزدیک به ۹.۴٪)، اگرچه از نظر وزنی در رتبه‌های پایین‌تر قرار دارد، اما به عنوان یک خریدار بزرگ و استراتژیک برای محصولات با قیمت بالاتر (احتمالاً رب یا گلخانه‌ای) اهمیت خود را حفظ کرده است.

سهم کشورها از صادرات گوجه فرنگی ایران در سال 1403

تحلیل گمرکات صادراتی گوجه‌فرنگی ایران در سال ۱۴۰۳ نشان می‌دهد که بخش عمده تجارت خارجی این محصول از طریق مسیر بندر لنگه و سپس مرزهای زمینی با عراق و افغانستان صورت گرفته است؛ این الگو تأکید بر اهمیت زیرساخت‌های بندری و مرزی در تسهیل جریان صادرات دارد.

مهمترین گمرکات صادراتی گوجه فرنگی ایران در سال ۱۴۰۳		
گمرک صادراتی	ارزش (دلار)	وزن (کیلوگرم)
بندر لنگه	۱۲۳,۲۷۹,٤۷۳	۲۱۲,۲۱۷,٦۲٤
شهید باهنر	٦٤,٦۰۸,۰۷۷	۹٤,۱۷٥,۱٥٤
پرویز خان	۳۷,٤٦٥,۳۳٤	۱۳٤,٥۳۸,۰٦٤
آستارا	۳٤,٤۸۰,۲۳۳	۳٦,٤٦٤,۸۹۸
سومار	۲۷,۲٦٥,۸۰٦	٦۲,۸۸۳,۱۱۲
منطقه ویژه اقتصادي بوشهر ۱	۲۳,۱٤٦,۲۷٦	۳۰,۱۷۲,۳۰۲
منطقه ویژه اقتصادي بم	۲۰,٥۹۲,۳٤۱	٤۲,٦٥۳,۷٥۱
چذابه -مرزبستان	۱٥,۲۲۱,۲۸۸	۳۳,٤۹۱,٤۱۱
باشماق	۱٤,٦۸٥,۲۳٦	٦۹,۲۹٥,٥۹۰
مشهد	۱٤,٤۹٥,۲۲۷	۲٤,۳۲۷,۸۲٤
سایر گمرکات	۱۷۳,۷۱٤,۲۸٥	۳۷۲,٥٦۸,۰۸۸
جمع	٥٤۸,۹٥۳,٥۷٦	۱,۱۱۲,۷۸۷,۸۱۸

صادرات گوجه فرنگی استان زنجان

استان زنجان، با برخورداری از شرایط آب و هوایی مناسب و خاک حاصلخیز، یکی از قطب‌های مهم تولید گوجه‌فرنگی در ایران به شمار می‌رود. این استان، با تولید گوجه‌فرنگی‌های باکیفیت و خوش‌طعم، ظرفیت بالایی برای صادرات این محصول به بازارهای داخلی و خارجی دارد. صادرات گوجه‌فرنگی زنجان، علاوه بر ارزآوری، می‌تواند به رونق اقتصادی منطقه و ایجاد اشتغال کمک شایانی کند. تنوع در ارقام گوجه‌فرنگی تولیدی، فرصت مناسبی را برای پاسخگویی به نیازهای مختلف بازارها فراهم آورده است. با توجه به این پتانسیل‌ها، توسعه صادرات گوجه‌فرنگی استان زنجان می‌تواند گام مهمی در جهت توسعه پایدار کشاورزی منطقه باشد.

بررسی های صورت گرفته از صادرات استان زنجان در سال۱۴۰۳ نشان دهنده این است که گوجه فرنگی استان زنجان از طریق سایر گمرکات کشور صورت می گیرد و تنها محصول وابسته به گوجه فرنگی که از طریق گمرک زنجان صورت گرفته است رب گوجه فرنگی بوده است . این محصول به کشور های آذربایجان به ارزش۱,۱۶۳,۹۲۱دلار و جمهوری امارات متحد عربی به ارزش ۹,۰۲۳ دلار بوده است.جدول زیر نشان دهنده مقاصد صادرات رب گوجه فرنگی استان زنجان از طریق گمرک این استان را نشان میدهد .

صادرات گوجه فرنگی و فراورده های آن از گمرک زنجان در سال ۱۴۰۳					
نام گمرک	نام کشور	کد تعرفه	شرح تعرفه	وزن (کیلوگرم)	ارزش (دلار)
زنجان	امارات متحده عربی	۲۰۰۲۹۰۱۰	رب گوجه فرنگی	۱۸,۸۳۰	۹,۰۲۳
زنجان	جمهوری آذربایجان	۲۰۰۲۹۰۱۰	رب گوجه فرنگی	۲,۴۳۱,۶۶۶	۱,۱۶۳,۹۲۱

چالش‌های صادراتی گوجه فرنگی ایران

گوجه فرنگی یکی از محصولات کشاورزی مهم ایران است که پتانسیل قابل توجهی برای صادرات دارد. ایران با برخورداری از شرایط اقلیمی مناسب در برخی مناطق و ظرفیت تولید بالا، می‌تواند به یکی از تأمین کنندگان مهم گوجه فرنگی و فرآورده‌های آن در بازارهای جهانی تبدیل شود. با این وجود، صادرات گوجه فرنگی ایران با موانع و چالش‌های متعددی مواجه است که از تحقق کامل پتانسیل صادراتی این محصول جلوگیری می‌کند. این چالش‌ها را می‌توان به دسته‌های زیر تقسیم کرد:

۱. چالش‌های مرتبط با کیفیت و استانداردها:

عدم رعایت استانداردهای بین‌المللی: عدم رعایت استانداردهای بین‌المللی در تولید و فرآوری گوجه فرنگی، باعث کاهش کیفیت محصول صادراتی و کاهش رقابت‌پذیری آن در بازارهای جهانی می‌شود. این امر می‌تواند شامل عدم رعایت استانداردهای بهداشتی، بسته‌بندی نامناسب و عدم کنترل کیفی مناسب باشد.

نقص در سیستم‌های کنترل کیفیت: فقدان سیستم‌های قوی کنترل کیفیت در مراحل مختلف تولید، فرآوری و بسته‌بندی، باعث می‌شود محصولات غیر استاندارد به بازارهای صادراتی راه پیدا کنند و به اعتبار صادرات گوجه فرنگی ایران آسیب بزنند.

عدم تنوع محصولات صادراتی: تمرکز بر صادرات محصولات خام یا نیمه‌فرآوری شده به جای محصولات با ارزش افزوده بالاتر، رقابت‌پذیری گوجه فرنگی ایران را در بازارهای جهانی کاهش می‌دهد. گسترش فرآوری و تولید محصولات متنوع و با ارزش افزوده، مانند رب گوجه فرنگی با کیفیت بالا، سس‌های گوجه فرنگی و کنسانتره، ضروری است.

۲. چالش‌های مرتبط با لجستیک و حمل و نقل:

هزینه‌های بالای حمل و نقل: هزینه‌های بالای حمل و نقل، از جمله هزینه‌های حمل و نقل زمینی، دریایی و هوایی، باعث افزایش قیمت تمام شده محصول صادراتی و کاهش رقابت‌پذیری آن در بازارهای جهانی می‌شود.

کمبود زیرساخت‌های حمل و نقل: کمبود زیرساخت‌های حمل و نقل مناسب، مانند سردخانه‌های مجهز و وسیله نقلیه یخچالی، باعث افزایش ضایعات محصول در طول مسیر حمل و نقل می‌شود. این امر به طور قابل توجهی سودآوری صادرات را کاهش می‌دهد.

مشکلات گمرکی و بروکراسی: روال‌های پیچیده و زمان‌بر گمرکی، باعث به تأخیر افتادن صادرات و افزایش هزینه‌ها می‌شود. سادگی و تسریع مراحل گمرکی، ضروری است.

۳. چالش‌های مرتبط با بازار و رقابت:

رقابت شدید در بازارهای جهانی: بازارهای جهانی گوجه فرنگی رقابتی شدید هستند و ایران با کشورهای تولیدکننده قدرتمند مثل ترکیه، ایتالیا و چین، رقابت می‌کند. افزایش کیفیت، کاهش هزینه‌ها و ارائه خدمات بهتر، برای موفقیت در این رقابت ضروری است.

عدم آگاهی از بازارهای هدف: عدم آگاهی از نیازها و خواسته‌های بازارهای هدف، باعث عدم موفقیت در صادرات می‌شود. تحقیقات بازار، شناسایی بازارهای هدف مناسب و ارائه محصولات متناسب با نیاز این بازارها، امری حیاتی است.

مشکلات بازاریابی و برندسازی: عدم وجود استراتژی بازاریابی قوی و نبود برندهای شناخته شده در بازارهای جهانی، باعث کاهش جذب مشتری و کاهش سهم بازار می‌شود.

۴. چالش‌های مرتبط با سیاست‌ها و مقررات:

نبود حمایت‌های دولتی کافی: کمبود حمایت‌های دولتی، مانند تسهیلات مالی، یارانه‌ها و حمایت‌های گمرکی، باعث کاهش توانایی تولیدکنندگان در رقابت در بازارهای جهانی می‌شود.

عدم ثبات سیاست‌های اقتصادی: نوسانات ارزی و عدم ثبات سیاست‌های اقتصادی، باعث ایجاد عدم اطمینان در میان تولیدکنندگان و کاهش انگیزه برای صادرات می‌شود.

برای رفع این چالش‌ها، نیاز به اقدامات هماهنگ و چند جانبه‌ای از سوی دولت، بخش خصوصی و خود تولیدکنندگان است. این اقدامات می‌تواند شامل ارتقای کیفیت تولید و فرآوری، بهبود زیرساخت‌های حمل و نقل، سادگی روال‌های گمرکی، حمایت‌های مالی و بازاریابی مؤثر باشد. با رفع این چالش‌ها، پتانسیل صادراتی گوجه فرنگی ایران به طور قابل توجهی افزایش خواهد یافت.

فرصت های صادراتی گوجه فرنگی ایران

ایران با برخورداری از شرایط اقلیمی مناسب در برخی مناطق و ظرفیت تولید بالا، پتانسیل قابل توجهی برای صادرات گوجه فرنگی و فرآورده‌های آن دارد. با وجود چالش‌هایی که پیش‌تر به آن‌ها اشاره شد، فرصت‌های مناسبی نیز برای توسعه صادرات این محصول وجود دارد:

۱. افزایش تقاضای جهانی: تقاضای جهانی برای گوجه فرنگی و فرآورده‌های آن، به ویژه رب گوجه‌فرنگی، به طور پیوسته در حال افزایش است. این افزایش تقاضا، به دلیل رشد جمعیت، تغییر سبک زندگی و افزایش مصرف محصولات فرآوری شده، ایجاد شده است. ایران می‌تواند از این افزایش تقاضا برای افزایش صادرات خود بهره‌مند شود.

۲. مزیت‌های رقابتی: ایران در برخی مناطق، شرایط اقلیمی مناسبی برای کشت گوجه فرنگی دارد که منجر به تولید محصول با کیفیت و با هزینه پایین‌تر می‌شود. این مزیت رقابتی، به ایران کمک می‌کند تا در بازارهای جهانی رقابت کند.

۳. تنوع محصولات صادراتی: ایران می‌تواند با تمرکز بر تولید و صادرات محصولات فرآوری شده با ارزش افزوده بالا، مانند رب گوجه‌فرنگی با کیفیت، سس‌های گوجه‌فرنگی، کنسانتره و محصولات دیگر، رقابت‌پذیری خود را به طور قابل توجهی افزایش دهد. این تنوع در محصولات صادراتی، کمک می‌کند تا ایران از وابستگی به صادرات محصولات خام رهایی یابد.

۴. بازارهای هدف جدید: ایران می‌تواند با شناسایی و نفوذ به بازارهای جدید و رو به رشد، حجم صادرات خود را افزایش دهد. کشورهای منطقه، کشورهای آسیای میانه و کشورهای آفریقایی، از جمله بازارهای هدف مناسب برای گوجه فرنگی و فرآورده‌های آن هستند.

۵. ارتباطات و همکاری‌های بین‌المللی: برقراری ارتباطات و همکاری‌های بین‌المللی با شرکت‌ها و سازمان‌های مرتبط، به ایران کمک می‌کند تا از تجربیات و دانش دیگران بهره‌مند شود و در عرصه صادرات موفق‌تر عمل کند. شرکت در نمایشگاه‌ها و رویدادهای بین‌المللی نیز از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

۶. بهبود زیرساخت‌ها: بهبود زیرساخت‌های مرتبط با صادرات، مانند سردخانه‌ها، سیستم‌های حمل و نقل کارآمد و تسهیل مراحل گمرکی، به کاهش هزینه‌ها و افزایش سرعت صادرات کمک می‌کند.

۷. حمایت‌های دولتی: حمایت‌های دولتی از بخش کشاورزی، مانند ارائه تسهیلات مالی، یارانه‌ها و حمایت‌های گمرکی، می‌تواند به تولیدکنندگان در رقابت در بازارهای جهانی کمک کند.

۸. بهبود کیفیت و استانداردها: رعایت استانداردهای بین‌المللی در تولید و فرآوری گوجه فرنگی، باعث افزایش کیفیت محصولات صادراتی و افزایش رقابت‌پذیری آن در بازارهای جهانی می‌شود.

با برنامه‌ریزی مناسب، توجه به این فرصت‌ها و رفع چالش‌های موجود، ایران می‌تواند به یک صادرکننده مهم گوجه فرنگی و فرآورده‌های آن در سطح جهانی تبدیل شود.

پیشنهادات

برای افزایش صادرات گوجه فرنگی ایران به بازارهای جهانی، پیشنهادات زیر ارائه می‌شود:

بهبود کیفیت و استانداردها:استفاده از بذرهای اصلاح‌شده: استفاده از بذرهای با کیفیت بالا و مقاوم به بیماری‌ها و شرایط نامساعد اقلیمی، می‌تواند به افزایش عملکرد و کیفیت محصول کمک کند.

به کارگیری روش‌های نوین کشاورزی: استفاده از تکنیک‌های مدرن آبیاری (مانند آبیاری قطره‌ای)، کوددهی دقیق و مدیریت آفات و بیماری‌ها، به بهبود کیفیت و افزایش کمیت محصول منجر می‌شود.

رعایت استانداردهای بین‌المللی: محصولات صادراتی باید مطابق با استانداردهای بین‌المللی (از جمله استانداردهای ایمنی غذایی) باشند تا مورد پذیرش بازارهای هدف قرار گیرند. گواهی‌های کیفیت بین‌المللی مانند GlobalGAP می‌تواند به افزایش اعتماد بازار هدف کمک کند.

بهبود فرآوری: توسعه صنایع تبدیلی و فرآوری گوجه فرنگی، مانند تولید رب گوجه فرنگی، آب گوجه فرنگی و سایر فرآورده‌ها، می‌تواند ارزش افزوده محصول را افزایش دهد و صادرات را به‌صرفه‌تر کند. این موضوع به کاهش ضایعات محصول و حمل و نقل محصولات فاسدشدنی نیز کمک می‌کند.

بهبود زیرساخت‌ها: سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های حمل و نقل و انبارداری سردخانه‌ای برای حفظ کیفیت محصول در طول فرآیند حمل و نقل ضروری است. استفاده از جعبه‌ها و بسته‌بندی‌های مناسب برای محافظت از محصول در طول حمل و نقل بسیار مهم است.

مدیریت لجستیک: برنامه‌ریزی دقیق برای حمل و نقل محصول به بازارهای هدف، با استفاده از روش‌های حمل و نقل مناسب (هوایی، زمینی یا دریایی) باید انجام شود.

ایجاد شبکه‌های توزیع: ایجاد ارتباطات قوی با واردکنندگان و توزیع‌کنندگان در بازارهای هدف، به فروش بهتر محصول کمک می‌کند.

بازاریابی و برندسازی: ایجاد برندهای معتبر برای گوجه فرنگی ایران در بازارهای جهانی، می‌تواند به افزایش تقاضا و رقابت‌پذیری محصول کمک کند. استفاده از روش‌های بازاریابی هدفمند و معرفی مزایای گوجه فرنگی ایرانی در بازارهای بین‌المللی بسیار مهم است.

حمایت‌های مالی: ارائه تسهیلات مالی به کشاورزان و صنایع تبدیلی گوجه فرنگی برای بهبود کیفیت و کاهش هزینه تولید.

حذف موانع صادراتی: تسهیل مراحل صادرات و کاهش هزینه‌های گمرکی و مقررات مربوطه.

دیپلماسی اقتصادی: ایجاد روابط تجاری قوی با کشورهای هدف و شرکت در نمایشگاه‌ها و رویدادهای بین‌المللی مربوطه.

آموزش و توسعه نیروی انسانی: آموزش کشاورزان در زمینه روش‌های نوین کشاورزی و بهداشتی برای بهبود کیفیت و کاهش هزینه تولید.

با توجه به این پیشنهادات، می‌توان به افزایش سهم صادرات گوجه فرنگی ایران در بازارهای جهانی امیدوار بود.

منابع:

۱. فائو
۲. جهاد کشاورزی ایران
۳. گمرک جمهوری اسلامی ایران
٤. سازمان توسعه و تجارت جمهوری اسلامی ایران
٥. www.tomatonews.com